

ภัยร้ายที่ต้องใช้การจัดการสื่อสาร และแก้ไข อย่างจริงจังในระดับชาติ

ปัญหาฝุ่นพิษ PM 2.5 นับว่าเป็นปัญหาที่มีมาอย่างต่อเนื่อง และยาวนานหลายปี ในขณะเดียวกัน ก็ได้ทวีความรุนแรงและน่ากลัวขึ้นอย่างรวดเร็ว ทุกปี โดยไม่มีท่าทีว่าจะหมดไปอย่างง่าย

พื้นที่ที่มีค่าฝุ่นสูง ทั้งในเขตกรุงเทพมหานคร ปริมณฑล ภาคกลาง ภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ หลังจากนั้นไป มีแนวโน้มมีคลื่นคลาย แต่เมื่ออากาศร้อนขึ้น หลายพื้นที่ก็ยังมีค่าความรุนแรง และยังคงนำวิกฤตผลกระทบที่เกิดขึ้นทั้งในระยะสั้น ระยะยาว ทั้งผลกระทบทางด้านสุขภาพของประชาชน ปัญหาทางด้านเศรษฐกิจ การท่องเที่ยว สิ่งแวดล้อม และสังคม ในขณะที่ประชาชนส่วนใหญ่ยังไม่พอใจต่อการแก้ไขทั้งจากรัฐบาล หน่วยงานผู้เกี่ยวข้อง ที่ยังไม่สามารถดำเนินการแก้ไขได้อย่างทันท่วงที

สถานการณ์จุดความร้อนสูง และติดอันดับ เมืองที่มีมลภาวะทางอากาศมากที่สุดในโลก

จากข้อมูลกรมอุตุนิยมวิทยาแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (9 มีนาคม 2566) ระบุว่า ตั้งแต่ 1 ตุลาคม 2565 เป็นต้นมาพบจุดความร้อน (hotspot) สะสมทั่วประเทศ 76,377 จุด โดยส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ในเขตป่าอนุรักษ์และป่าสงวนแห่งชาติ

ขณะที่ 'จุดความร้อน' (จุดที่ดาวเทียมตรวจพบว่าเป็นพื้นที่ที่มีค่าความร้อนสูงผิดปกติ) ที่เกิดขึ้นใหม่อย่างน้อย 424 จุด พื้นที่ส่วนใหญ่ก็เป็นไปตามแนวโน้มที่ผ่านมาคือ เกิดขึ้นในพื้นที่ป่าอนุรักษ์

โดยภาคที่พบจุดความร้อนมากที่สุด คือ ภาคเหนือ 133 จุด รองลงมาคือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 54 จุด และภาคกลางและภาคตะวันตกรวมกัน 34 จุด ประเทศไทยพบจุดความร้อนสูงสุดนับตั้งแต่ปี 2566 พบอยู่ในเขตป่าอนุรักษ์ - ป่าสงวน เกือบ 80%

ทั้งนี้ ที่ผ่านมา จุดความร้อนและไฟป่าได้สร้างผลกระทบต่อพื้นที่ป่าไปแล้วเป็นบริเวณกว้าง รวมทั้งส่งผลกระทบต่อบรรดาสัตว์ต้องอพยพและหนีตาย

เมื่อต้นเดือนมีนาคมที่ผ่านมาเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ ไทรโยค และชุดปฏิบัติการพิเศษกาญจนบุรี ได้รายงานพบช้างป่าออกจากพื้นที่ป่าเนื่องจากอาจจะได้รับผลกระทบจากไฟป่า

ซึ่งสำนักป้องกันปราบปราม และควบคุมไฟป่า กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช รายงานว่า จากข้อมูลและสถิติ hotspot ที่รวบรวมมากกว่า 30 ปี มีหลักฐานบ่งชี้ว่า ไฟป่าส่วนใหญ่ที่เกิดขึ้น เป็นฝีมือมนุษย์กว่า 99% โดยมีเพียง 1% เท่านั้นที่เกิดจากธรรมชาติ

สาเหตุที่เกิดไฟป่าและบริเวณใกล้เคียงส่วนใหญ่มาจากการจุดไฟเผาปรับหน้าดินในพื้นที่ไร่ของชาวบ้านที่มีเขตแดนติดกับบริเวณป่า รวมถึงการที่มีคนเข้าไปล่าสัตว์หรือหาของป่า แล้วมีการจุดไฟ

ที่สำคัญ คือ การพบว่าจุดความร้อนที่พบในประเทศเพื่อนบ้านในพื้นที่ใกล้เคียงมีการเผาที่ทำให้เกิดมลพิษในอัตราที่สูง จากรายงานของสำนักงานพัฒนาเทคโนโลยีอวกาศและภูมิสารสนเทศ (องค์การมหาชน) หรือ GISTDA ที่อ้างอิงข้อมูลจากดาวเทียม Suomi NPP ก็พบจุดความร้อนในพื้นที่ป่าอนุรักษ์เช่นกัน นอกจากนี้จุดความร้อนที่พบในประเทศเพื่อนบ้าน ครอบคลุมบริเวณกว้าง เป็นที่มาของปัญหา PM 2.5 ที่จะส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตและกิจกรรมทางเศรษฐกิจ และปัญหาอื่นๆ ที่ตามมาในพื้นที่ประเทศใกล้เคียง เป็นอันมาก

ปัญหาฝุ่น PM 2.5 ในประเทศไทย

- ไอเสียจากรถยนต์กับการจราจรที่ติดขัด
- การเผาจากการเกษตร
- ฝุ่นควันที่พัดมาจากประเทศเพื่อนบ้าน
- ฝุ่นจากการก่อสร้าง

ขณะที่ เชียงใหม่ และจังหวัดอื่นๆ ในภาคเหนือเผชิญกับปัญหาฝุ่นละอองขนาดเล็ก PM 2.5 มาตั้งแต่ช่วงต้นปี มีค่าฝุ่นละอองเกิน 150 ซึ่งหมายความว่าอากาศไม่ดีเสี่ยงต่อปัญหาด้านระบบหายใจ รวมทั้งค่าฝุ่นละอองเคยเพิ่มสูงเกิน 200 ในช่วงเดือนกุมภาพันธ์ มีนาคม และเมษายนที่ผ่านมา ทำให้เชียงใหม่เป็นหนึ่งในเมืองที่มีมลภาวะทางอากาศมากที่สุดในโลก

แนวทางแก้ไข PM 2.5 ในประเทศ

ล่าสุด ได้มีความเคลื่อนไหวทางด้านรัฐบาล ได้มีการสั่งการให้กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมประสานหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ดำเนินการตามแผนเฉพาะกิจด้วยการสื่อสารเชิงรุก รวมทั้งยกระดับปฏิบัติการและสร้างการมีส่วนร่วม ในการแก้ปัญหาเร่งด่วนใน 3 พื้นที่ ทั้งพื้นที่เมือง พื้นที่ป่า และพื้นที่การเกษตร ใน 7 มาตรการ

โดยให้เร่งการขับเคลื่อนแผนปฏิบัติการวาระแห่งชาติ และจัดตั้งศูนย์ปฏิบัติการแก้ไขปัญหาไฟป่าและหมอกควัน ส่วนหน้าภาคเหนือ การสร้างเครือข่ายชุมชนปลอดคนเผาในพื้นที่เสี่ยง การบริหารจัดการเชื้อเพลิงครบวงจร ซึ่งเก็บลดเผาในพื้นที่โล่ง

รัฐบาลขอให้ประชาชนทำงานจากที่บ้าน สวมใส่หน้ากากอนามัย และเร่งให้เจ้าหน้าที่หามาตรการดูแลพร้อมกับการส่งเครื่องปั้นเพื่อสร้างฝืนเทียม และติดตั้งเครื่องฟอกอากาศเพื่อลดมลภาวะในเขตเมือง แต่ผู้เชี่ยวชาญให้ความเห็นว่าวิธีดังกล่าว ก่อให้เกิดประโยชน์น้อยมาก และไม่ทันการสำหรับการกำจัดฝุ่นละออง PM 2.5 ที่มากขึ้นอย่างรวดเร็ว

ในส่วนของ การควบคุมแก้ไข รัฐสภามีการอภิปรายถึงกฎหมายที่จะควบคุมมลพิษทางอากาศอยู่หลายครั้ง แต่ยังไม่ประสบความสำเร็จเนื่องจากผลกระทบจากธุรกิจและอุตสาหกรรมที่จะต้องอยู่ภายใต้กฎเกณฑ์ที่อาจเข้มงวดขึ้น

ทางด้านผู้ผลิตรถยนต์ จากเดิมที่มีการวางแผนว่าจะผลิตรถยนต์ใหม่ โดยปฏิบัติตามมาตรฐาน Euro 5 ของสหภาพยุโรปที่เป็นมาตรฐานการควบคุมมลพิษจากเครื่องยนต์ดีเซลและเบนซินในปี 2564 ก็เลื่อนออกไปเป็นปี 2567

นอกจากนี้ ในพื้นที่เมือง ให้เร่งกำหนดมาตรการนำรถเก่าออกจากระบบ ทดแทนด้วยรถใหม่มลพิษต่ำ พื้นที่เกษตร ให้เข้มงวดพื้นที่เพาะปลูก อ้อย ข้าว และข้าวโพด และพื้นที่ป่า ให้ติดตามและจุดความร้อน โดยได้ย้ายสั่งการเข้มและขอความร่วมมือ กระทรวงมหาดไทยสั่งการไปยังจังหวัดต่างๆ ออกประกาศห้ามเผาในทุกพื้นที่ และใช้กลไกระดับพื้นที่ลงกำกับเข้มงวดความเข้าใจกับเกษตรกร และบูรณาการการทำงานหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

นานาปัญหาที่รอการเยียวยา

• ปัญหาด้านสุขภาพ

กระทรวงสาธารณสุข ได้เปิดเผยถึงยอดผู้ป่วย 3 เดือนแรกในปี 2566 พบว่าฝุ่นพิษทำให้มีผู้ป่วย 1.32 ล้านราย มีผลกระทบต่อสุขภาพประชาชนที่ต้องเผชิญกับปัญหานี้ โดยเฉพาะกลุ่มจังหวัดทางภาคเหนือ อาทิ เชียงใหม่, เชียงราย, น่าน, แม่ฮ่องสอน, แพร่, พะเยา, ลำปาง, ลำพูน เป็นต้น

จากการเฝ้าระวังโรคที่เกี่ยวข้องกับมลพิษทางอากาศ ระหว่าง มกราคม ถึง มีนาคม พบผู้ป่วยด้วยโรคที่เกี่ยวข้องกับมลพิษทางอากาศรวม 1,325,838 ราย โดยกลุ่มโรคที่เจ็บป่วยสูงสุด ประกอบด้วย กลุ่มโรคทางเดินหายใจ 583,238 ราย กลุ่มโรคผิวหนังอักเสบ 267,161 ราย กลุ่มโรคตาอักเสบ 242,805 ราย และโรคหัวใจ หลอดเลือดและสมอง 208,880 ราย

• ปัญหาด้านเศรษฐกิจ และการท่องเที่ยว

ปัญหาฝุ่นพิษ ศูนย์วิจัยกสิกรไทย ได้ประเมินมูลค่าความเสียหายไม่ต่ำกว่า 2,600 ล้านบาท สอดคล้องกับตัวเลขนักท่องเที่ยว จากกระทรวงการท่องเที่ยว และกีฬา ประเมินว่า ปีนี้นักท่องเที่ยวจะต่ำกว่าที่คาดการณ์ไว้ ไม่น้อยกว่า 10 ล้านคน ซึ่งสถานการณ์ดังกล่าวได้รับความสนใจจากสื่อมวลชน สำนักข่าวต่างชาติ ได้นำเสนอข่าวปัญหาฝุ่นละอองขนาดเล็กในประเทศไทย ซึ่งเป็นเรื่องยากที่จะควบคุม ในส่วนนี้ทำให้ประเทศ อาจต้องสูญเสียโอกาสรายได้จากภาวะค่าใช้จ่ายสุขภาพ และการท่องเที่ยว หากสถานการณ์นี้คลี่คลายได้ ก็จำเป็นต้องมีมาตรการในระยะยาวเพื่อแก้ไขปัญห การสื่อสารทำความเข้าใจต่อภาพลักษณ์ที่ได้รับผลกระทบด้วย

• ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมและสังคม

แน่นอนว่าปัญหาหมอกควันดังกล่าว สร้างความเสียหายต่อสภาพแวดล้อมทั้งทางตรงและทางอ้อม กระทบต่อคุณภาพดิน น้ำ การเติบโตของสิ่งมีชีวิต ปา รวมถึงความหลากหลายด้านชีวภาพ โดยเฉพาะการเจ็บป่วยที่ส่งผลกระทบต่อรายได้ รายจ่าย สถานะ ถิ่นฐาน สภาพความเป็นอยู่ของครอบครัวประชาชนในที่สุด

ข้อมูลของ State of Global Air รายงานว่า ในปี 2562 ไทยมีผู้เสียชีวิตจาก PM 2.5 ถึง 32,200 คน ในขณะที่ Greenpeace เผยตัวเลขผู้เสียชีวิตก่อนวัยอันควรจาก PM 2.5 ปี 2564 สูงถึง 29,000 ราย ซึ่งนับเป็นตัวเลขที่สูงกว่าการตายจากอุบัติเหตุบนท้องถนน ยาเสพติด และอาชญากรรมรวมกัน ทำให้ประเทศไทย ถึงไม่สามารถจัดการปัญหาฝุ่นพิษให้หมดสิ้นไปได้

แนวทางแก้ไขที่เป็นรูปธรรมและยั่งยืน

การสะท้อนปัญหาว่า ทำไมถึงไม่สามารถแก้ไขฝุ่น PM 2.5 ในประเทศให้สำเร็จ เรียกได้ว่าปัญหา 'หมอกควัน' ฝุ่นพิษ PM 2.5 เป็นปัญหาเรื้อรังที่คนไทยจะต้องเผชิญอยู่ทุกปี โดยเฉพาะตั้งแต่ช่วงปลายฤดูหนาว จนถึงฤดูร้อน ครอบคลุมพื้นที่หลายจังหวัด โดยเฉพาะในพื้นที่ภาคกลาง ภาคเหนือ ต่างได้รับความเดือดร้อนจากค่าฝุ่นที่พุ่งสูงเกินค่ามาตรฐาน และยังมีแนวโน้มทวีความรุนแรงขึ้นเรื่อยๆ ยิ่งทำให้เห็นถึงการจัดการต่อสภาพปัญหาของรัฐบาลไทยล้มเหลว จึงควรที่จะมาตรวจจัดการสื่อสาร และแก้ไข อย่างจริงจังในระดับชาติอย่างเร่งด่วน

ดำเนินการเร่งเจรจา สร้างความร่วมมือ

ในการป้องกันและลดปัญหาฝุ่น PM 2.5 กับประเทศเพื่อนบ้าน โดยเฉพาะในพม่า ลาว กัมพูชา มีการกำหนดแนวทางแก้ไขร่วมกันอย่างจริงจัง

ส่งเสริมให้มีการเปิดตลาดคาร์บอนภาคบังคับ

เพื่อให้มีการซื้อขายคาร์บอนเครดิต โดยเก็บภาษีคาร์บอนในอัตราเท่ากับต้นทุนทางสังคมจากกิจกรรมต่างๆ ที่ก่อก๊าซเรือนกระจก แล้วนำเงินรายได้มาใช้ซื้อคาร์บอนเครดิต ส่งเสริมการดูแลจัดการป่า สิ่งแวดล้อมแบบยั่งยืน

สร้างนวัตกรรม ที่เกี่ยวข้องกับการใช้ชีวิตประจำวัน

การรับมือ ทางวิทยาศาสตร์การแพทย์ กับฝุ่น PM 2.5 ได้ด้วยประสิทธิภาพ ความแม่นยำสูง รวดเร็ว ทั้งกับภาคประชาชน ภาครัฐ ผู้ประกอบการ ผู้บริหาร เพื่อใช้ประโยชน์จากการผลิต การติดตาม และการบริหารจัดการ

กำหนดแนวทางการสื่อสารในภาวะวิกฤติ

แผนรณรงค์ แผนประชาสัมพันธ์ ควบคู่ไปกับการเตรียมการ ซึ่งจะทำให้ประชาชนทราบว่าเกิดอะไรขึ้น และควรรับมือกับฝุ่น PM 2.5 มีแนวทางปฏิบัติ การสื่อสาร ข้อมูล เนื้อหา มีผู้รับผิดชอบที่ชัดเจน

ศึกษาวิจัยขอบเขตของผลกระทบ ของฝุ่น PM 2.5

เพื่อกำหนดแนวทางควบคุมแก้ไขที่เป็นรูปธรรม ทั้งในประเทศ ชายแดน และต่างประเทศ ที่มีความเกี่ยวข้อง

จัดทำแผนปฏิบัติการด้านการบริหารจัดการฝุ่น PM 2.5

ทั้งในระดับมหภาค และจุลภาค โดยความร่วมมือจากหน่วยงานของรัฐ และภาคเอกชน มีเจ้าภาพที่ชัดเจน มีการติดตามประเมินผลการปฏิบัติการที่เป็นระบบ

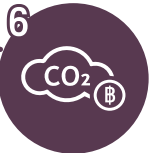
กำหนดนโยบายลดจำนวน / ปราศจาก ฝุ่น PM 2.5 และก๊าซเรือนกระจก

ทั้งการผลิตไฟฟ้า การขนส่ง อุตสาหกรรม สร้างตลาดคาร์บอนภาคบังคับ โดยเก็บภาษีคาร์บอน การจูงใจและส่งเสริมให้ใช้รถยนต์ไฟฟ้ามากยิ่งขึ้น

กำหนดนโยบายลดการเผาในภาคเกษตรและป่า

การให้ความช่วยเหลือ พัฒนาเกษตรกรให้ปรับพฤติกรรมกรรมการเผา จัดหาพืชทดแทน การสร้างโอกาสและรายได้จากอาชีพใหม่อื่นๆ

ดร.พจน์ ใจชาญสุขกิจ

ที่ปรึกษาด้านยุทธศาสตร์และสื่อสารองค์กร
"drphottjai@gmail.com"

นักสื่อสารเชิงกลยุทธ์แบบบูรณาการ ด้วยประสบการณ์กว่า 25 ปี ด้านการบริหารยุทธศาสตร์ สื่อสารการตลาดแบรนด์ ภาพลักษณ์ขององค์กร จนถึงระดับชาติ ผู้บรรยายในระดับปริญญาโท-เอก ให้กับมหาวิทยาลัยทั่วประเทศ มีผลงานวิชาการกว่า 300 ผลงานกับตำแหน่งที่หลากหลายทั้งด้านธุรกิจ สังคม และศิลปวัฒนธรรม รวมถึงการเป็นนายกสมาคมประชาสัมพันธ์ไทย